

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ: АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сергій Валентинович ВІЛКОВ,

*кандидат юридичних наук,
Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ*

Контрольна функція притаманна загалом державі. Ґрунтуючись на принципі поділу влади, зазначена загальна контрольна функція делегується органам законодавчої, виконавчої і судової влади. Внаслідок чого однією з найважливіших форм державного контролю є парламентський контроль. Парламентський контроль – це діяльність законодавчого (представницького) органу державної влади, його членів та утворених ним органів моніторингу законності здійснення своїх повноважень органами публічної влади, їх посадовими особами й іншими особами з метою подальшої оцінки їх діяльності і можливого застосування заходів реагування [1, с. 159-171]. Наділення парламенту контрольними повноваженнями виступає однією зі складових механізму стримувань і противаг, що в свою чергу забезпечує ефективну реалізацію принципу поділу державної влади, створює гарантії запобігання її узурпації в руках одного державного органу [2, с. 9-16]. Верховна Рада України, виступаючи представницьким органом народу та носієм верховної законодавчої влади, реалізує контрольну функцію у сфері діяльності органів адвокатури через механізми парламентського нагляду, інформаційних запитів, інтерпеляцій, заслуховування звітів та моніторингу виконання правових норм, що регламентують діяльність адвокатури. В основі контрольної діяльності парламенту перебувають принципи поділу влади, правової державності та публічної відповідальності, що є гарантіями запобігання зловживанням повноваженнями в адвокатському самоврядуванні й забезпеченням дотримання адвокатами та їх об'єднаннями високих стандартів професійної етики, захисту прав людини й основоположних свобод.

Міністерство юстиції України (Мін'юст) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Основними завданнями Мін'юсту є: здійснення загального управління у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги; запобігання та протидія легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (щодо адвокатських бюро, адвокатських об'єднань та адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально; нотаріусів; суб'єктів господарювання, що надають юридичні послуги; осіб, які надають послуги щодо створення, забезпечення діяльності або управління юридичними особами, трастами та іншими утвореннями без статусу юридичної особи) [3]. Для реалізації відповідних завдань, Мінюст здійснює регулювання і нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу – адвокатських бю-

ро, адвокатських об'єднань та адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально. Також Мінюст інформує Держфінмоніторинг про дотримання суб'єктами первинного фінансового моніторингу – адвокатськими бюро, адвокатськими об'єднаннями та адвокатами, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально [3].

Як суб'єкт управління правовою допомогою, Мінюст: взаємодіє з центральними органами виконавчої влади з питань реалізації Закону України «Про безоплатну правову допомогу»; затверджує нормативно-правові акти з питань функціонування системи надання безоплатної правової допомоги та надання такої допомоги відповідно до закону; відповідає за впровадження та функціонування системи безоплатної вторинної правової допомоги; приймає рішення про утворення територіальних відділень Координаційного центру з надання правової допомоги; забезпечує підвищення професійного рівня працівників центрів з надання безоплатної правової допомоги; встановлює порядок ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу [3].

Відповідно, Мінюст є суб'єктом державного контролю за діяльністю органів адвокатського самоврядування, поєднуючи у своїй компетенції нормативно-правове регулювання, координацію та наглядову функцію.

Наступним суб'єктом є Національне агентство з питань запобігання корупції. Органи адвокатського самоврядування, хоча й мають самостійність, діють у межах правового режиму України, а тому не є повністю ізольованими від державного контролю, особливо у питаннях доброчесності та запобігання корупції

Закон України «Про запобігання корупції» прямо не визначає органи адвокатського самоврядування суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону України «Про запобігання корупції». Однак, якщо проаналізувати Закон, можна впевнено визначити, що діяльність органів адвокатського самоврядування має бути здійснена відповідно до антикорупційного законодавства [4].

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» адвокатські бюро, адвокатські об'єднання та адвокати, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально є суб'єктами первинного фінансового моніторингу. При цьому, державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії здійснюються щодо адвокатських бюро, адвокатських об'єднань та адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально здійснюються Мінюстом [5].

У свою чергу, Державна служба фінансового моніторингу України виконує роль координатора державного контролю за діяльністю органів адвокатського самоврядування, що полягає не у прямому втручанні у самоврядну діяльність адвокатури, а в реалізації державної політики на наглядовому рівні через встановлення вимог до фінансового контролю, координацію процедур обміну інформацією та аналізу підозрілих фінансових операцій. У взаємодії з Міністерством юстиції України, Державна служба фінансового моніторингу України забезпечує виконання органами адвокатського само-

врядування обов'язків фінансового моніторингу без порушення засад їхньої незалежності.

Окрему роль слід віднести і правоохоронним органам як суб'єктам державного контролю за діяльністю органів адвокатського самоврядування. Контрольна функція правоохоронних органів як суб'єктів державного контролю за діяльністю органів адвокатського самоврядування не має характеру постійного чи системного характеру та реалізується винятково у випадках порушення законності, загрозу суспільним інтересам чи національній безпеці. Правоохоронні органи не втручаються в автономну діяльність адвокатури, що є основоположним принципом демократичної правової держави, однак мають право діяти у межах визначених законом процедур для запобігання кримінальним правопорушенням або іншим загрозам.

Контроль за діяльністю органів адвокатського самоврядування в Україні є невід'ємною складовою системи публічного адміністрування, спрямованою на забезпечення законності, етичності та ефективності надання правової допомоги. Водночас, контроль здійснюється у рамках правової автономії адвокатури, що гарантує незалежність професійної діяльності адвокатів. Особливістю контролю є вузькоспеціалізований характер, обмеженість правового впливу та чітка регуляція законодавчими актами, що визначають виключні підстави та порядок здійснення контрольних заходів.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. А. Парламентський контроль у системі державного контролю. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична.* 2017. Вип. 1. С. 159-171.
2. Косінов С. А. Парламентський контроль як елемент принципу поділу влади. *Юрист України.* 2013. № 1. С. 9-16.
3. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. *Офіційний вісник України.* 2014 р. № 54. Стор. 88. Стаття 1455.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України.* 2014. № 49. Ст. 2056.
5. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20191206#Text>.